

PROJEKT UMIEM SIĘ UCZYĆ

RAPORT Z EWALUACJI ZEWNĘTRZNEJ

I Wstęp

Projekt innowacyjny „Umiem się uczyć” realizowany jest w obszarze Proces dydaktyczny ukierunkowany na efekty uczenia się, w tym kształtujący kompetencje twórczego myślenia, innowacyjności i pracy zespołowej u uczniów. Zakłada on osiągnięcie efektu polegającego na podniesieniu poziomu edukacji w wybranych szkołach województwa warmińsko-mazurskiego poprzez wykorzystanie opracowanego w ramach projektu nowego narzędzia – warsztatów efektywnej nauki i pracy zespołowej oraz twórczego myślenia (WEN). W zajęciach uczestniczy grupa uczniów wybranych szkół podstawowych klas IV-VI w ramach zajęć wyrównawczych.

W związku z innowacyjnym charakterem projekt zakładał stopniowe dochodzenie do ostatecznej formy produktu, jakim jest program cyklu zajęć wraz z materiałami dydaktycznymi i systemem działań wspierających przeznaczony do szerokiego wdrożenia do szkół na obszarze województwa.

Proces kształtowania ostatecznego produktu (po etapie diagnozy i analizy problemu) został zaprojektowany, jako trzyetapowy proces testowania. Zgodnie z cyklem doskonalenia P-D-C-A Deminga produkt był systematycznie doskonalony w oparciu o rekomendacje uzyskane po kolejnych cyklach w procesie ewaluacji wewnętrznej wykorzystującej informacje i opinie użytkowników i realizatorów. Poza wynikłym z doświadczeń faz testowych bieżącym doskonaleniem głównego trzonu produktu (zajęć prowadzonych przez nauczycieli z dziećmi i materiałów dydaktycznych), produkt uzupełniono o następujące ważne elementy:

- w oparciu o rekomendacje, do testowania w II cyklu skierowano uzupełnienie materiałów programu o przygotowane informacje wspierające proces komunikacji z rodzicami oraz modyfikacje szkoleń dla nauczycieli testujących kładące większy nacisk na praktyczne aspekty realizacji proponowanego cyklu scenariuszy zajęć,

- do testowania w III cyklu skierowano: uzupełnienie produktu o obowiązkowy system wsparcia nauczycieli w procesie realizacji (superwizje dla nauczycieli), rozszerzenie katalogu scenariuszy zajęć o zajęcia wspierające uczniów w radzeniu sobie z emocjami w sytuacjach stresowych oraz opracowane narzędzia w postaci gier symulacyjnych do wykorzystania w procesie szkoleń nauczycieli i przygotowania społeczności szkolnej do realizacji programu.

Z uwagi na opracowanie w trakcie fazy testowania wariantu uzupełniającego produkt podstawowy (zestaw scenariuszy wspierających uczniów w zakresie regulacji emocjonalnej oraz narzędzia w postaci gier symulacyjnych do wykorzystania w procesie szkoleń nauczycieli i przygotowania społeczności szkolnej do realizacji programu opracowane w ramach Komponentu Ponadnarodowego) testowaniu poddano dwa warianty produktu: w wersji podstawowej i z uzupełnieniem w postaci wyżej opisanych elementów.

W związku z decyzją realizatorów o uznaniu użyteczności wspomnianych powyżej korekt przedmiotem niniejszej ewaluacji będą produkty tak rozumiane, a więc program cyklu zajęć wraz z materiałami dydaktycznymi i systemem działań wspierających wraz z wprowadzonymi i zweryfikowanymi w trzecim cyklu testowania zmianami różniące się pomiędzy sobą jedynie elementami opracowanymi w ramach Komponentu Ponadnarodowego.. Ilekroć w dalszej części opracowania będzie mowa o produkcie należy przez to rozumieć oba warianty, gdy mowa o konkretnej wersji produktu to użyte zostaną nazwy „produkt w wersji podstawowej” i „produkt w wersji z komponentem”.

Celem opracowania jest ocena czy zaplanowane w produkcji wprowadzenie programu WEN do szkół podstawowych – zarówno sam program jak i proces jego wprowadzania na wszystkich etapach – jest wartościowym uzupełnieniem programów szkolnych sprzyjającym nabywaniu przez uczniów kompetencji związanych z efektywną nauką i pracą zespołową oraz twórczym myśleniem.

Raport składa się z następujących części:

- I Wstęp
- II Opis metodologii podejścia
- III Sposób realizacji badania
- IV Analiza główna
- V Podsumowanie

II Opis metodologii podejścia

2.1 Wprowadzenie

Przyjęte w projekcie UMIEM SIĘ UCZYĆ efekty będą mogły zostać osiągnięte, gdy spełnione zostaną następujące warunki:

- program zajęć trafnie i efektywnie wesprze uczniów w przewyższaniu ich problemów w uczeniu się,
- realizujący program nauczyciele otrzymają wsparcie wystarczające do realizacji projektu w trakcie jego trwania, a także kontynuacji wykorzystywania poznanych narzędzi po zakończeniu projektu
- propozycja realizacji zajęć będzie użyteczna, dopasowana do ich oczekiwań i możliwości a zatem zwiększone będą szanse na trwałe włączenie jej do praktyki szkół.

Przeprowadzona analiza powinna dać odpowiedź czy realizacja projektu UMIEM SIĘ UCZYĆ, właściwie wykorzystując zaplanowane metody interwencji, maksymalizując szanse na osiągnięcie jego celów, tj. czy produkt skutecznie pomaga uczniom podnosić ich kompetencje w zakresie efektywnej nauki i pracy zespołowej oraz twórczego myślenia.

2.2. Cel i zakres badania ewaluacyjnego

Celem badania jest analiza produktu sprawdzonego w III cyklu testowania, zweryfikowanie go z punktu widzenia przydatności dla realizacji założonych w projekcie celów.

2.3. Przedmiot ewaluacji

Przyjęto, że analizę i ocenę produktu należy przeprowadzić w oparciu o następujące informacje:

- o programie zajęć (ankiety dla nauczycieli, wywiady z nauczycielami, analizy testów kompetencyjnych wypełnianych przez uczniów uczestniczących w zajęciach WEN przez rozpoczęciem i po zakończeniu III cyklu zajęć, przeprowadzonych przez zespół ekspertów)
- o uzyskanym przez nauczycieli testujących wsparciu we wdrażaniu projektu (ankieta dla nauczycieli, wywiady z nauczycielami)

2.4. Metody badawcze

W badaniach oparto się na wykorzystaniu metod ilościowych i jakościowych, a także na triangulacji wyników.

W badaniach wykorzystano następujące narzędzia:

- Ankiety ewaluacyjne dla wybranej grupy nauczycieli – realizatorów projektu i obserwatorów postępów uczniów. Wzór ankiety stanowi załącznik nr 1 do raportu
- Ankiety ewaluacyjne dla wybranej grupy uczniów – „absolwentów” EN. Ze względu na charakter grupy respondentów (młody wiek) pomimo dostosowania pytań kwestionariusza i jego objętości do specyfiki z tego wynikającej, wyniki tej ankiety nie powinny być traktowane, jako samodzielne źródło rzetelnej informacji ewaluacyjnej, stąd konieczność triangulowania. Wzór ankiety stanowi załącznik nr 2 do protokołu.
- Indywidualne wywiady pogłębione z wybraną grupą nauczycieli – testerów. Wywiady bazowała na wywołaniu i strukturalizacji trzech kolejnych narracji analizujących sytuację i kompetencje grup uczniów przed w trakcie i po realizacji cyklu zajęć. Celem wywiadu było uzyskanie obrazu dynamiki zmian, jakie zaszły w grupach na skutek uczestnictwa w programie ze szczególnym uwzględnieniem kluczowych przyrostu kompetencji u uczestniczących w zajęciach uczniów. Zakładano, że wywiady dostarczą success stories (przykładów spektakularnych sukcesów), które zobrazują obszary możliwego i faktycznego oddziaływania projektu, jak również wskażą na krytyczne dla programu czynniki sukcesu. Dodatkowo wywiad posłużył także do uchwycenia ewentualnych różnicowań oddziaływania programu na osoby zajmujące różne pozycje w grupie. Dyspozycja do wywiadu stanowi załącznik nr 3
- Test kompetencji. W ramach programu przeprowadzono analizę kompetencji przed i po udziale w programie uczniów – uczestników. Raport z testów kompetencji III cyklu testowania stanowi załączniki nr 4 do protokołu a raport z panelu ekspertów podsumowujący całość fazy testowania stanowi załącznik nr 5.
- Analiza dokumentacji projektu w tym przed wszystkim dokumentacji ewaluacji wewnętrznej w celu oceny rzetelności procesu testowania produktu.

Triangulację danych dotyczących oddziaływania projektu na kompetencje uczniów przeprowadzono wykorzystując ankiety uczniów oraz ankiety i wywiady z nauczycielami, jako obserwatorami postępów uczniów, a także poprzez odwołanie do wyników testów kompetencji, przeprowadzonych przez zespół ekspertów. Spójność danych zebranych z tych różnych źródeł oraz mających różny rodzaj subiektywnego skrzywienia ich twórców, nakazują uznać, że co do swojego zasadniczego znaczenia opinie uczniów należy uznać za trafnie odzwierciedlające stan faktyczny.

III Sposób realizacji badania

Opinie nauczycieli – badanie ankietowe

Przeprowadzono badanie ankietowe 40 nauczycieli – testerów. Kwestionariusz ankiety składał się z 17 pytań o opinię respondenta na temat wpływu realizacji programu na aspekty związane z trafnością, skutecznością i użytecznością produktu. Skala ocen skonstruowana była, jako 5-io stopniowa skala Likerta (stopień zgodności respondenta ze stwierdzeniem

zawartym w kwestionariuszu). Wzór ankiety stanowi załącznik nr 1 a zestawienie odpowiedzi grupy respondentów stanowi załącznik nr 6 dni protokołu.

Dobór grupy respondentów.

W gronie 40 nauczycieli zachowana została zakładana w projekcie reprezentacja wielowymiarowa dwóch warstw: wyniki nauczania mierzone egzaminem po VI klasie i wielkość ośrodka, w którym zlokalizowana jest szkoła. Grupa ankietowanych nauczycieli zdominowana jest przez kobiety – w gronie tym znalazło się zaledwie trzech mężczyzn. Większość stanowili nauczyciele o średnim i dużym doświadczeniu zawodowym – jedynie 2 osoby miały staż pracy krótszy niż 5 lat. Choć grupa respondentów nie stanowi statystycznej reprezentacji całej populacji to należy uznać, że podstawowe zróżnicowanie w opiniach, o ile wywołane byłoby ono zmiennymi warstwowymi (poziomem wyników nauczania oraz lokalizacją szkoły) powinny znaleźć odzwierciedlenie w opiniach badanych nauczycieli. Wielkość grupy umożliwia już ocenę istotności wykrytych zależności.

W grupie ankietowanej 15 osób to nauczyciele testujący produkt w wersji z komponentem a pozostali to nauczyciele testujący produkt w wersji podstawowej. W tej grupie 17 osób miało doświadczenie związane z wcześniejszymi cyklami testowania.

Wyniki ankietowania

Opinia nauczycieli o produkcie jest bardzo pozytywna. Analiza produktu w niemal wszystkich wymiarach uzyskała prawie 100% pozytywnych odpowiedzi, w tym po ok. 2/3 ocen maksymalnych.

Z opinią, że program wpływa na efektywność uczenia się uczniów, zgodziło się 37,5% respondentów, a zdecydowanie zgodziło się – 60%. Jedynie jedna osoba zgodziła się z tym poglądem częściowo. Tak w tym pytaniu, jak i w zdecydowanej większości pozostałych, opinii negatywnych nauczyciele nie formułowali.

Podobny rozkład opinii dotyczy wpływu programu WEN na umiejętność zapamiętywania uczniów oraz umiejętności twórczego rozwiązywania problemów, choć w tym drugim przypadku nieco więcej, bo 3 osoby, zgodziły się z tą opinią jedynie częściowo.

Wyraźnie wyżej oceniany był wpływ programu na umiejętność pracy w zespole – z opinią o pozytywnym wpływie programu zdecydowanie zgodziło się aż 90% nauczycieli.

Pytani o trafność identyfikacji deficytów kompetencyjnych, kompletność zaproponowanej interwencji oraz zauważalny wpływ na pomoc uczniom w ich funkcjonowaniu, nauczyciele zgodzili się z tymi opiniami, choć udział zdecydowanie pozytywnych odpowiedzi był niższy niż w poprzednich pytaniach (odpowiednio 27,5%, 32,5%, 42,5%). Wzrósł natomiast odsetek odpowiedzi „zgadzam się jedynie częściowo”, choć w żadnym z pytań nie przekroczył on 20%. Warto zauważyć, że ze stwierdzeniem „Program w zauważalnym stopniu pomógł uczniom z Pani/Pana grupy?” jedynie 7,5% zgodziło się częściowo, a pozostali zgadzali się z tą opinią w wyższym stopniu. Ta dana świadczy o wysokim uznaniu, jakie mają nauczyciele dla programu, jako faktycznej pomocy uczniom w ich trudnościach w uczeniu się.

Analizując konkretne korzyści, jakie uzyskali uczniowie poprzez uczestniczenie w cyklu zajęć, 82,5% badanych zdecydowanie wsparło opinię, że zajęcia podniosły poczucie własnej wartości uczniów a pozostali także zgodzili się z tą opinią. Opinia, że uczniowie zwiększyli świadomość swoich mocnych stron i wiarę w możliwość osiągnięcia sukcesu w podejmowanych przez siebie działaniach, uzyskała zdecydowaną aprobatę w oczach niemal

2/3 respondentów, podobnie jak stwierdzenie, że udział w zajęciach zwiększył u uczniów chęć i umiejętności pracy w grupie. Zauważalnie niżej oceniany jest efekt programu w postaci zwiększenia umiejętności analizy problemu i planowania działań – temperatura opinii jest tu niższa – dominują odpowiedzi zgadzam się (60%), zaś odpowiedzi zgadzam się częściowo i zgadzam się zdecydowanie stanowią po 20%. Ze stwierdzeniem, że zajęcia zwiększyły u uczniów umiejętność radzenia sobie ze stresem i organizowania pracy własnej zgodziło się ponad 90% respondentów (w tym zdecydowanie 42,5%).

Nauczyciele proszeni byli o ocenę jakości zapewnianego im w trakcie programu wsparcia. Z opinią, że wsparcie było merytorycznie wystarczające, zdecydowanie zgodziło się 45% badanych, 42% - zdecydowanie, a jedynie częściowo – 15%.

Analogiczne wyniki uzyskano dla oceny łatwości włączania programu do praktyki szkolnej. Metodyczna atrakcyjność wsparcia uzyskała znacząco wyższe oceny – ponad 2/3 respondentów zdecydowanie zgodziło się z tą opinią. Także uzyskały powyżej 90% zgodnych lub zdecydowanie zgodnych opinii. W tym obszarach pojedyncze osoby zasygnalizowały trudności w realizacji programu. W jednym przypadku dotyczyło to trudności technicznych i organizacyjnych, a w dwóch przypadkach – kontrowersji, jakie program wzbudził w społeczności szkolnej (odpowiednio opinia „nie zgadzam się” ze stwierdzeniem „program nie kreował istotnych trudności technicznych i organizacyjnych” oraz „program nie skutkował znaczącymi kontrowersjami w gronie pedagogicznym lub w kontaktach z rodzicami”).

Należy wyraźnie zaznaczyć, że program dobrze wpisuje się w realizację misji szkoły (60% opinii zdecydowanie zgadzam się) oraz wpłynął na kulturę pracy szkoły, jako instytucji uczącej i wychowującej (55% zdecydowanie zgodnych opinii). Świadczy to o uznaniu programu za zgodny z potrzebami szkoły, jako instytucji, niezależnie od jego oddziaływania na pojedynczych uczniów.

W podsumowaniu należy zdecydowanie stwierdzić, że nauczyciele niezwykle wysoko cenią tę ofertę programową, podkreślając jej wysoką trafność w odniesieniu do problemów uczniów, wpisywanie się w misję szkoły oraz faktyczne rozwijanie pożądaných kompetencji uczniów. Także system wsparcia został uznany za adekwatny. Ważnym sygnałem o dodatkowych uwarunkowaniach realizacji programu są wskazania dotyczące potencjalnych problemów w gronie pedagogicznym lub w kontaktach z rodzicami.

Porównanie opinii nauczycieli testujących produkt w wersji podstawowej i w wersji z komponentem pokazuje brak istotnych różnic w większości odpowiedzi. Można jednak stwierdzić rozwój produktu podstawowego do wersji z komponentem wpłynął na opinię o trafności podejścia. Poza pytaniem o wpływ programu na kompetencje w pracy zespołowej (pytanie T1d) w pozostałych odpowiedziach można dostrzec niewielkie przesunięcie opinii (z ok. 50 do 66%) w kierunku „zdecydowania zgadzam się” (program WEN wpłynął na umiejętność uczenia się, zapamiętywania i twórczego rozwiązywania problemów).

Opinie nauczycieli – wywiady pogłębione

Na potrzeby ewaluacji przeprowadzono 20 wywiadów pogłębionych. Dyspozycja do wywiadu dotyczyła trzech obszarów sondażu: etapu tworzenia grupy zajęciowej, przebiegu zajęć i oceny efektów osiągniętych przez grupę. Rolą wywiadowcy było zapewnienie, że narracja, że opowieść nauczyciela nie pominęła informacji zawartych w kluczu do wywiadu. Celem wywiadu było uzyskanie od nauczyciela, jako obserwatora procesów rozwojowych dzieci uczestniczących w zajęciach, informacji o kontekście, procesie i efektach programu. Dyspozycja do wywiadu stanowi załącznik nr 3 do protokołu.

Wywiady uzyskano od grupy 20 nauczycieli ze szkół, w których poproszono uczniów uczestniczących w zajęciach WEN o wypełnienie ankiet uczniowskich. W grupie niemal równo reprezentowane są trzy środowiska pracy szkół (7 osób – wieś, 7 – miasto i 6 – duże miasto). Podobnie jak w wypadku grupy ankietowanej wśród respondentów dominowały kobiety (zaledwie 1 mężczyzna). Zestawienie wyników wywiadów stanowi załącznik nr 7.

Wyniki wywiadu

Kontekst realizacji zajęć – dobór uczestników

Wielu nauczycieli podkreślało, że do projektu zakwalifikowano uczniów z trudnościami w nauce, orzeczeniami PPP, a w niektórych przypadkach zajęcia były proponowane uczniom klasy uznanej za najslabszą w szkole. Część nauczycieli podkreślała także, że znaczna grupa dzieci pochodziła ze środowisk trudnych, rozbitych i dysfunkcyjnych rodzin, a nawet środowisk patologicznych.

Przebieg realizacji cyklu zajęć

Można stwierdzić, że program WEN jest programem o niskiej barierze wejścia dla uczestników. Pomimo początkowej nieufności wg deklaracji nauczycieli uczniowie szybko i raczej bezproblemowo włączali się aktywnie do uczestnictwa w zajęciach. Dzieci chętnie i z przyjemnością uczestniczyły w zajęciach, nawet pomimo organizowania ich w niektórych przypadkach po zajęciach szkolnych lub w czasie wolnym.

Wyniki programu

W opinii nauczycieli – obserwatorów program przyniósł wiele różnorodnych korzyści uczestniczącym w zajęciach uczniom. Wszyscy respondenci podkreślali znaczący wpływ zajęć na integrację grupy i zbudowanie kultury wzajemnych relacji pomiędzy jej członkami. Na poziomie indywidualnym zauważono:

- Wzrost pewności siebie – szczególnie u nieśmiałych uczniów – przejawiające się częstszym zgłaszaniem się do odpowiedzi, lepsza znajomością silnych stron.
- Lepsze radzenie sobie ze stresem – manifestujące się łatwiejszym podejmowaniem wystąpień publicznych, świadomym używaniu technik odśrośowujących.
- Co najmniej część nauczycieli wskazuje na poprawę wyników nauczania przejawiających się w uzyskiwanych w szkole ocenach lub wręcz w wynikach egzaminu po VI klasie.

Różnice pomiędzy wariantami produktu

W opiniach niektórych nauczycieli realizujących produkt w wersji z komponentem pojawiają się sygnały o nadmiernej abstrakcyjności ćwiczeń, która wpływa na kłopoty uczniów w sprawnym wejściu w ich realizację. Pojawiły się także głosy o mniejszej atrakcyjności zajęć skutkujących problemami w utrzymaniu uwagi uczniów.

Największe sukcesy

W tym katalogu zwracają uwagę następujące wypowiedzi:

„Za największy sukces można uznać to, że klasa uznana za najgorszą, w którą nie wierzyli nawet nauczyciele stała się jedną z najlepszych klas w szkole, z ogromną wiarą we własne siły i coraz większymi ambicjami.”,

„Za największy sukces można uznać nabranie i stosowanie przez dzieci dobrych nawyków - np. picie wody zamiast napojów gazowanych.”,

„Największym sukcesem jest zintegrowanie się grupy, zwłaszcza z chorą dziewczynką - inne dzieci dostrzegły, że wszyscy mogą normalnie funkcjonować w grupie.”,

„Największym sukcesem jest to, że dzieci zaczęły dostrzegać się wzajemnie, zauważać zalety innych osób, a także uwierzyły w siebie, w swoje możliwości, dzięki czemu zaczęły dostawać lepsze oceny.”,

„Za największy sukces można uznać zmianę nastawienia uczniów - dzieci przestały traktować naukę, jako przykry obowiązek, a zaczęły czerpać radość z nauki.”,

„Uczniowie przestali traktować szkołę, jako "zło konieczne", chętnie do niej przychodzą i są odporne na stres.”

Podsumowując – należy stwierdzić, że nauczyciele w swoich grupach zaobserwowali co najmniej trzy rodzaje efektów: wzrost umiejętności i gotowości do uczenia się, postęp w integracji grupy i wzrost poczucia własnej wartości. U części uczniów dostrzeżono oddziaływanie uczestnictwa w zajęciach nie tylko na wzrost kompetencji uczenia się, ale również na poziomie wyników kształcenia, mierzonych poprzez oceny szkolne i wyniki sprawdzianu po 6 klasie.

Wskazywane przez nauczycieli braki i słabości programu w całości dotyczą spraw technicznych (krótki czas przewidziany na realizację niektórych scenariuszy, zbyt krótki okres realizacji całości cyklu skutkujący nadmiernym obciążeniem uczniów w tygodniu) i metodycznych (mało atrakcyjne i nadmiernie trudne scenariusze niektórych zajęć produktu w wersji z komponentem). Nie pojawiły się żadne uwagi krytyczne dotyczące trafności, skuteczności lub też użyteczności produktu (w obu wariantach).

Opinie uczniów

Przeprowadzono badanie ankietowe 312 uczniów - uczestników. Kwestionariusz ankiety składał się z 7 pytań. Skala ocen skonstruowana była jako trzystopniowa skala Likerta (nasilenie opinii). Wzór ankiety stanowi załącznik nr 2 do niniejszego protokołu, a zestawienie odpowiedzi grupy respondentów stanowi załącznik nr 8 do protokołu.

Dobór grupy respondentów.

W ankietowanej grupie zachowana została zakładana w projekcie reprezentacja wielowymiarowa dwóch warstw: wyniki nauczania mierzone sprawdzianem po VI klasie (stanina niska – 118 uczniów, średnia – 92 i wysoka 98) i wielkość ośrodka, w którym zlokalizowana jest szkoła (duże miasto – 96 uczniów, miasto – 128, wieś – 86). Także reprezentacja stanin w obrębie lokalizacji jest praktycznie zachowana. W grupie znajdują się uczniowie wszystkich trzech poziomów nauczania z przewagą uczniów klas V (k. połowy grupy badanej), w grupie jest praktycznie po połowie dziewczynek i chłopców.

Wyniki ankietowania

W wszystkich badanych aspektach program został bardzo dobrze oceniony przez uczniów. Oceny negatywne w żadnym z pytań, za wyjątkiem 6 (gdzie odsetek wyniósł 5%), nie przekraczają 2 %.

Powyższa opinia znajduje szczególne odzwierciedlenie w odpowiedzi na pytanie 1, które dotyczyło ogólnej satysfakcji z uczestnictwa w zajęciach. 88% uczniów stwierdziło, że zajęcia im się podobały. Odpowiedzi pośredniej („średnio”) udzieliło 11% ankietowanych.

Prawie wszyscy uczniowie deklarują, że po zajęciach znają swoje mocne strony – tak twierdzi 83% z nich. Ponad 2/3 uczniów deklaruje, że ma swoje sprawdzone sposoby przygotowania się do klasówki, a prawie taki sam odsetek (62%) wie jak się zabrać do trudnego zadania. Aż 85% uczniów deklaruje, że lubi współpracować w grupie przy rozwiązywaniu niektórych zadań.

Wysoka opinia uczniów o programie znajduje swoje potwierdzenie w chęci zarekomendowania go swoim kolegom (64% uczniów uważa, że każdy powinien zostać Mistrzem EN). Bardzo pozytywny stosunek do programu oraz do wiedzy i umiejętności z niego wyniesionych, nie przekłada się w całości na codzienne wykorzystywanie poznanych na nim metod i technik. Nieco ponad połowa deklaruje, że używa w szkole i ew. domu metod mistrza EN, ale tylko czasami, a jedynie 37% deklaruje, że używa ich często (odpowiedź najwyższa). 5% uczniów umiejętności nabytych w programie w życiu codziennym i szkole nie używa.

Pomimo zastrzeżeń podniesionych w opisie metodologii, zróżnicowanie odpowiedzi na kolejne pytania ankiety stanowi przesłankę do uznania, że ankieta została poprawnie zrozumiana przez uczniów i że ich odpowiedzi na pytania niosą użyteczną informację. Na dalszym etapie poddane zostaną triangulacji główne ustalenia tej ankiety tj.:

- Program wykazał silny efekt integracji grupy i dowartościował znaczenie pracy zespołowej.
- Program wyposażył uczniów w techniki przydatne w uczeniu się.
- Program wykazał potencjał w zakresie budowania poczucia własnej wartości i wiary we własne możliwości.
- Program oddziałuje na umiejętność rozwiązywania problemów i wiarę w możliwość osiągnięcia sukcesu.
- Efekty programu powinny być dostrzegane nie tylko podczas zajęć, lecz także w życiu codziennym i w innych aktywnościach w szkole.

Analiza dokumentacji projektowej.

Celem analizy dokumentów projektu było potwierdzenie rzetelności procesu testowania produktu. W ramach tego zadania, w oparciu o dokumentację projektu zweryfikowano:

- a. zgodność procesu realizacji projektu z jego założeniami (harmonogram i ramy finansowe)

Po analizie dokumentacji ewaluacji i monitoringu projektu a także dokumentów związanych z bieżącą sprawozdawczością (wnioski o płatność) należy stwierdzić, że projekt realizowany jest zgodnie z założeniami zarówno w zakresie finansów jak i harmonogramu działań (załącznik nr 9) . Projekt był także przedmiotem kontroli IZ, która nie wskazała istotnych uchybień realizacji (załącznik nr 10).

- b. zgodność składu grup testujących z założeniami przyjętymi w projekcie.

Dane zgromadzone w procesie ewaluacji wewnętrznej wskazują z spełnienie tego warunku w odniesieniu do wszystkich wymiarów: zróżnicowania szkół ze względu na ich wyniki w sprawdzianie po VI klasie, lokalizacji szkoły w różnej wielkości jednostkach osiedleńczych.

- c. przebieg procesu testowania w kontekście zachowania procedury P-D-C-A pozwalającej na systematyczne doskonalenie produktu.

Na podstawie raportów z ewaluacji wewnętrznej stwierdzono zrealizowanie w projekcie trzech pełnych cykli testowania. Każdy z cykli podlegał analizie z wykorzystaniem dostępnych danych, a wnioski z tego procesu w formie rekomendacji stanowiły przesłanki do modyfikacji II lub III cyklu testowania. Zmiany i uzupełnienie produktu wprowadzone po I i II cyklu testowania podlegały weryfikacji w III cyklu, zatem niniejszej ewaluacji podlega produkt w całości przetestowany w obu wspomnianych na wstępie raportu wariantach

Raport z panelu ekspertów

W ramach tego zadania przeanalizowano wyniki uzyskane przez panel ekspertów testujący przyrost kompetencji przez uczestników zajęć w kolejnych cyklach testowania. W każdym z raportów analizy prowadzą do wniosku, że nastąpił przyrost o zmiennej skali kompetencji testowanych uczniów we wszystkich badanych obszarach. Eksperti podkreślili, że aż u 86% uczniów (w produkcie w wersji z komponentem międzynarodowym) i 84% (w wersji podstawowej) nastąpił przyrost umiejętności efektywnej nauki. Nieco niższy przyrost nastąpił w zakresie kompetencji kreatywność i umiejętność twórczego myślenia – odpowiednio: 81%, 69%. W zakresie kompetencji „praca zespołowa” przyrosty były mniejsze, z uwagi na bardzo wysoką bazę – ponad 80% uczniów było przekonanych do walorów pracy zespołowej już przed uczestnictwem w programie.

IV Analiza główna

Jak już wspomniano we wstępie, celem opracowania jest ocena czy zaplanowane w projekcie wprowadzenie programu WEN do szkół podstawowych– zarówno sam program jak i proces jego wprowadzania – jest wartościowym uzupełnieniem programów szkolnych sprzyjającym nabywaniu przez uczniów kompetencji związanych z efektywną nauką i pracą zespołową oraz twórczym myśleniem. Analiza ta zostanie poprowadzona w odniesieniu do kolejnych kryteriów, których łączne spełnienie powinno zostać uznane za pozytywną odpowiedź na postawione wyżej pytanie.

Trafność

Problem niskich wyników w nauce uczniów szkół podstawowych w regionie jest problemem znanym i poważnym. Dobitnie o nim świadczą corocznie analizowane przez CKE wyniki uczniów szkół podstawowych uzyskiwane na sprawdzianie w VI klasie, na tle danych dotyczących kraju i innych regionów. Systematycznie wyniki sprawdzianu w województwie lokują się obszary wyników niskich lub średnich w niewielu miejscach przybierając wartości powyżej średniej.

Trwałość występowania tych zjawisk nakazuje stwierdzić, że problemem są zarówno wyniki kształcenia jak i planowanie i realizacja sposobów ich poprawy. Dotychczasowe metody radzenia sobie z poprawą jakości pracy szkoły mierzoną wynikami sprawdzianu dla uczniów klas VI przynosiły całe spektrum efektów od satysfakcjonujących do niezadowolających, nie zlikwidowały one jednak uporczywie powracającego problemu.

W tym kontekście można powiedzieć, że podjęcie tematu nowego podejścia do pracy z uczniem mającym trudności w nauce, trafia w ogromne zapotrzebowanie środowisk oświatowych (zarządzających lokalnymi systemami oświatowymi, dyrektorów szkół, nauczycieli i nadzoru pedagogicznego), jak i uczniów szkół w regionie.

Krajowa Instytucja Wspierająca dla projektów innowacyjnych sugeruje, aby trafność rozumieć, jako odpowiedź na pytanie: czy i w jakim stopniu produkt odpowiada na realne potrzeby? W kontekście potrzeby podniesienia jakości edukacji w szkołach regionu, w

specyfice projektu UMIEM SIĘ UCZYĆ, tak postawione pytanie należy rozumieć, jako spełnienie następujących warunków:

1. Program trafnie definiuje obszary potrzebnego oddziaływania edukacyjnego
2. Program nie pomija obszarów krytycznych dla osiągnięcia efektów
3. Program oddziałuje na zidentyfikowane obszary

Dane dotyczące spełniania warunków trafności zbierano za pomocą szeregu narzędzi. Ankietowani w tej kwestii nauczyciele testujący o trafności proponowanego programu wypowiedzieli się jednoznacznie pozytywnie. Brak negatywnych odpowiedzi na pytania z tego obszaru (ankieta dla nauczycieli pytania 2 a, b) daje podstawę do stwierdzenia, że oddziaływanie na kompetencje zidentyfikowane w programie, jako kluczowe dla osiągnięcia poprawy wyników nauczania spełnia pierwszy i drugi z warunków podanych powyżej.

Bardzo pozytywne odpowiedzi na kolejny zestaw pytań (pytania 1 a, b, c, d) wskazują z kolei, że program nie tylko poprawnie definiuje obszary oddziaływania, ale faktycznie na nie wpływa. Wpływ ten jest zauważany przez nauczycieli i oceniany, jako pomocny uczniom w przewycięzaniu ich trudności z nauką. Takie przekonania nauczycieli znajdują swoje całkowite potwierdzenie w opiniach uczniów. W odpowiedzi na pytanie 3, 4, i 5 w ankiecie uczniowskiej, 98% z nich wskazuje na konkretnych przykładach, że zdobyta podczas zajęć wiedza i umiejętności są im przydatne w codziennej nauce, przy czym ponad 2/3 z nich mówi o tym z niezachwianą pewnością. Daje to podstawę do stwierdzenia, że warunek trzeci także jest spełniony.

Produkt spełnia zatem wszystkie warunki do uznania do za trafny zarówno w wersji podstawowej jak i w wersji z komponentem.

Szczególnym potwierdzeniem tego faktu jest także niezwykle ciepła opinia o programie formułowana przez jego uczestników, 99% uczniów deklaruje, że podobało im się na zajęciach, a 98% poleciłoby go swoim kolegom w przekonaniu, że zdobyte podczas zajęć umiejętności im też by się przydały.

Efektywność

Krajowa Instytucja Wspierająca dla projektów innowacyjnych sugeruje, aby efektywność rozumieć jako odpowiedź na pytania: czy wypracowany produkt jest bardziej efektywny niż stosowane dotychczas? Czy proponowane podejście jest rozwiązaniem bardziej wydajnym finansowo od metod stosowanych wcześniej?

W kontekście organizacji pracy publicznych placówek oświatowych oferta zajęć dodatkowych może być realizowana, o ile zmieści się w możliwościach organizacyjnych i finansowych szkoły. Powszechnie znana trudna sytuacja finansowa oświaty powoduje, że oferty wymagające szczególnego wyposażenia technicznego, organizacji przestrzeni do realizacji zajęć, czy powodujące znaczący wzrost kosztów osobowych, w przeważającej większości szkół zostaną odrzucone, jako nieefektywne.

Program WEN został skonstruowany jako oferta prowadzenia zajęć wyrównawczych w ramach podstawowego planu finansowego szkoły. Jego realizacja nie wymaga

szczególnych warunków technicznych, ani dodatkowych narzędzi lub kosztownego wyposażenia. Konstrukcja scenariuszy daje możliwości realizacji ich w podstawowym systemie godzin lekcyjnych. Ponieważ w ramach programu UMIEM SIĘ UCZYĆ koszty rozwoju programu zostały już poniesione, to praktycznie jedynym obciążeniem szkoły związanym z wdrożeniem u siebie programu, są wydatki związane z przeszkoleniem nauczycieli prowadzących i zapewnieniem im wsparcia w początkowej fazie wdrożenia. Każdy dyrektor szkoły posiada w swojej dyspozycji pewną pulę środków zarezerwowaną ustawowo wyłącznie na doskonalenie nauczycieli. W tym kontekście, o ile problemy finansowe szkół mogą w konsekwencji prowadzić do rezygnacji szkół z ofert generujących znaczne koszty techniczne, to potrzeba sfinansowania przeszkolenia nauczyciela prowadzącego w kwocie nieodbiegającej od innych form, nie będzie stanowić bariery dla implementacji programu. Zakres wsparcia nauczyciela towarzyszący realizacji programu w szkole, jako forma stosunkowo krótka zdecydowanie nie odbiega, w sensie kosztochłonności, od innych proponowanych szkole form doskonalenia nauczycieli. Uprawnione będzie stwierdzenie, że każdy program wprowadzany do szkoły pociąga za sobą co najmniej koszty podobnej wysokości.

Należy przyjąć, zatem, w kontekście bardzo obiecujących opinii o faktycznym realizowaniu przez program zakładanych celów, że spełnia on kryteria efektywności wymagane dla tego typu interwencji.

Skuteczność

Krajowa Instytucja Wspierająca dla projektów innowacyjnych sugeruje, aby skuteczność rozumieć jako odpowiedź na zestaw pytań: czy produkt jest skuteczny? Co wpływa na jego skuteczność – czy są to metody pracy, dobór grup docelowych, organizacja procesu wsparcia, czy inne czynniki? Czy możliwe jest zwiększenie skuteczności proponowanych metod i pod jakimi warunkami.

Innowacyjność projektu opiera się na założeniu, że wsparcie oferowane przez szkoły uczniom mającym trudności w nauce, nie powinno być prostą próbą ponownego przerobienia z nimi materiału, którego dotychczas nie opanowali, lecz w pierwszej kolejności pomocą w zakresie opanowania technik uczenia się. Według twórców produktu brak umiejętności uczenia się uczniów w połączeniu z ich niską kreatywnością wraz z niską gotowością i umiejętnością pracy w grupie powoduje – wespół z czynnikami po stronie nauczycieli, – że zarówno uczestniczenie w zajęciach w klasie, jak i konsekwentnie uczestniczenie w tradycyjnych zajęciach wyrównawczych, jest skrajnie nieefektywne. To prowadzi do narastających problemów z opanowaniem materiału i braku zadowalających rezultatów przy próbach uzupełnienia braków na dodatkowych zajęciach.

Takie założenia prowadzą do konkluzji, że działania, które skutecznie podnoszą umiejętności uczenia się, wpływają na kreatywność w działaniu oraz zwiększają kompetencje w zakresie pracy zespołowej, przekładają się na poprawę wyników kształcenia. Poza głównymi czynnikami kompetencyjnymi na potrzeby produktu przyjęto, że warunkiem efektywnego uczenia się przez uczniów z trudnościami jest zwiększenie ich poczucia własnej wartości, świadomości swoich mocnych stron, zwiększenie wiary w możliwość osiągnięcia sukcesu oraz umiejętności radzenia sobie ze stresem. Stąd celem produktu było nie tylko osiągnięcie zakładanych efektów w obszarze trzech podstawowych kompetencji, ale również poprawa tych warunków efektywnego uczenia się przez dzieci.

Dane z pomiaru kompetencji wskazują na wzrost w każdym z trzech obszarów (niewielki wzrost w obszarze dotyczącym pracy zespołowej). Można to dostrzec we wskaźniku wzrostu umiejętności efektywnej nauki, kreatywności i umiejętności twórczego rozwiązywania problemów, zawartym w załączniku nr 4, opisującym badania pre i post testami w trzecim cyklu testowania produktu. Jednocześnie – w związku z trudnościami trafnego pomiaru zmian kompetencyjnych, zarówno z uwagi na krótkość oddziaływania, jak i wielowymiarowość samych kompetencji a także młody wiek testowanej grupy – wyniki pomiaru zmian kompetencyjnych skonfrontowano z samooceną oraz oceną obserwatorów.

Ankietowani uczniowie i uczennice, odpowiadając na pytania 3, 4, 5 w swojej ankiecie, potwierdzili na konkretnych przykładach, że posiadają umiejętność rozwiązywania problemów, skutecznego uczenia się oraz gotowość do pracy zespołowej.

Opinie uczniów, pomimo ich jednoznaczności, nie mogą stanowić samodzielnego dowodu na nabycie przez nich wspomnianych kompetencji. Ich silne przekonania o posiadanych w tym zakresie faktycznych umiejętnościach usprawniających działanie, została więc zweryfikowana za pomocą dwojga metod.

Z jednej strony, na podstawie ankiety z nauczycielami stwierdzono, że faktycznie uczniowie uczestniczący w zajęciach osiągnęli zauważalny postęp w zakresie pożądaných kompetencji. Nauczyciele potwierdzili również, że efektem programu było nie tylko nabycie przez uczniów umiejętności twórczego rozwiązywania problemów i efektywnego uczenia się, umiejętności zapamiętywania czy umiejętności pracy zespołowej, ale także poprawa w zakresie głównych warunków umożliwiających pełne wykorzystanie nabywanych kompetencji. W szczególności ankietowani nauczyciele stwierdzili, że niewątpliwie u uczniów uczestniczących w zajęciach wzrosło poczucie własnej wartości (S1.a), świadomość mocnych stron i wiary w możliwość osiągnięcia sukcesu w podejmowanych przez siebie działaniach (S1.a, b, c). Podobną opinię ankietowani nauczyciele sformułowali w odniesieniu do umiejętności pracy w grupie, radzenia sobie ze stresem i organizowania pracy własnej oraz umiejętności analizy problemu i planowania działań. Chociaż pomiędzy poszczególnymi umiejętnościami nauczyciele dostrzegają różnicowania w poziomie opanowania ich przez uczniów, to są one na tyle niewielkie, że nie mają wpływu na ogólną ocenę skuteczności programu.

Z drugiej strony, dobitnego dowodu skuteczności zrealizowanego programu, dostarczyły wywiady pogłębione przeprowadzone z nauczycielami opiekującymi się grupami uczniów. Podane przez nich przykłady dowodzą, że opinia uczniów ma potwierdzenie w innych faktach. W różnych szkołach uczniowie nie tylko po programie okazują dowody większej pewności siebie, zgłaszając się samodzielnie do odpowiedzi, ale również np. klasa uważana dotychczas w szkole za najgorszą osiąga najwyższe wyniki w sprawdzianie po klasie szóstej. Wywiady dostarczyły także przykładów na efekty w innych obszarach – integracja grupy skutkowałą współpracą z chorą dziewczynką.

Należy również przytoczyć opinię jednego z nauczycieli *„Za największy sukces można uznać zmianę nastawienia uczniów - dzieci przestały traktować naukę, jako przykry obowiązek, a zaczęły czerpać radość z nauki.”*

Podsumowując, należy stwierdzić, że w obrębie zidentyfikowanych obszarów kompetencyjnych oraz warunków sprawnego używania tych kompetencji program osiąga zakładane cele, a zatem spełnia kryterium skuteczności zarówno w wersji podstawowej jak i w wersji z komponentem.

Należy zauważyć, że analizowana powyżej skuteczność dotyczy produktu rozumianego, jako program zajęć wraz z materiałami dydaktycznymi i systemem przygotowania oraz wsparcia nauczyciela w realizacji zajęć. Konieczność rozbudowania produktu o sprawdzony w procesie dwukrotnego testowania system wsparcia, okazał się niezbędny, co znalazło swoje potwierdzenie w trzecim cyklu testowania w opiniach realizatorów formułowanych podczas ewaluacji wewnętrznej.

Należy również dodać, że w naturalny sposób skuteczność oddziaływania produktu wzrastać będzie wraz ze skalą jego implementacji w poszczególnych szkołach. Zwracał na to uwagę ewaluator wewnętrzny oraz nauczyciele w trakcie wywiadów pogłębionych. Sumująca się skala oddziaływań, stopniowe poszerzanie zrozumienia i akceptacji dla stosowanym podczas zajęć metod wpływać będzie na zmianę kultury pracy szkoły wpływając znacząco nie tylko na skuteczność, ale także na trwałość programu i jego efektów w poszczególnych szkołach.

Użyteczność

Krajowa Instytucja Wspierająca dla projektów innowacyjnych, aby użyteczność rozumieć jako odpowiedź na pytanie: Czy wypracowany produkt jest zgodny z aktualnymi potrzebami grup docelowych?

W przypadku programu UMIEM SIĘ UCZYĆ należy, jako grupę docelową traktować nie tylko uczniów, będących bezpośrednimi beneficjentami programu, ale również szkołę, jako instytucję, której misją jest między innymi podnoszenie poziomu uczenia i dbałość o zapewnienie równych szans edukacyjnych wszystkim uczniom, także tym z trudnościami. To szkoły są środowiskiem wdrożenia programu i spełnianie przez niego warunku prostego wdrażania jest dla dalszych losów opracowanego produktu ważne.

Z tego punktu widzenia ważną przesłanką dla uznania, że produkt jest użyteczny jest opinia nauczycieli, ujawniona przez ankietę. Stwierdzili oni, że program był użyteczną formą realizacji zajęć wyrównawczych, jak również, że pomógł szkole realizować jej misję (pytania U2a, c).

Za wskaźnik użyteczności programu dla uczniów może posłużyć zarówno ich własna opinia o satysfakcji z tego programu, jak i chęć polecenia go kolegom. Dobrym dowodem na jego użyteczność jest wskazanie przez uczniów, że stosują poznane na programie metody w swojej codziennej praktyce, zarówno w domu jak i w szkole. Potwierdzeniem trafności ich opinii są przykłady zmian, jakie zaszły w grupach obserwowanych przez nauczycieli, z którymi przeprowadzono wywiady pogłębione w tym uwagi dotyczące zauważalnych zmian w funkcjonowaniu uczniów w szkole na innych zajęciach.

Należy również zauważyć, że opinie zebrane w ankietach od nauczycieli prowadzących zajęcia wskazują na użyteczność praktyczną zarówno samego programu, jak i zastosowanego w produkcie systemu wsparcia (U2.d, f). Choć nie są oni bezpośrednim i zamierzonym beneficjentem programu, to są ważną dla realizacji celów programu grupą, której opinia o użyteczności programu, a w szczególności systemu wsparcia, będzie mieć kluczowe znaczenie dla praktyki wdrażania w szkole.

Podsumowując należy stwierdzić, że produkt zarówno w wersji podstawowej jak i w wersji z komponentem okazał się użyteczny nie tylko dla jego naturalnej grupy

docelowej, ale również dla szkoły, jako środowiska wdrożenia realizującego misję edukacyjną a także nauczycieli, jako kluczowego aktora zaangażowanego w jego realizację.

Trwałość

Krajowa Instytucja Wspierająca dla projektów innowacyjnych sugeruje, aby trwałość rozumieć jako odpowiedź na pytanie: czy i w jakim stopniu prawdopodobne jest funkcjonowanie produktu po zakończeniu finansowania projektu.

Projekt ma wysoki potencjał trwałości. Jego istotnym walorem jest możliwość wdrażania w oparciu o środki, które są w dyspozycji dyrektora szkoły (art. 42 ust 2 pkt 2 Karty Nauczyciela), co uniezależnia proces wdrożenia od konieczności zadysponowania na oświatę dodatkowych środków i bardzo podnosi szanse szerokiego wykorzystania. Szkoły, które wprowadzą proponowany w ramach projektu cykl zajęć i w których okaże się on przydatnym narzędziem, mając przygotowaną kadre, są w stanie wprowadzić go na stałe do arsenału środków, którymi dysponują. Do takich wniosków prowadzić może także analiza praktyk stosowanych w wielu dobrych szkołach niepublicznych, których podobne kursy efektywnego uczenia się i integracji są standardowo oferowane praktycznie wszystkim nowo przyjmowanym uczniom.

Potwierdzeniem gotowości do kontynuacji korzystania z programu mogą być entuzjastyczne opinie nauczycieli o programie i korzyściach jego realizacji ujawnionych w ankiecie oraz konkretne przykłady takich efektów przytoczone w wywiadach.

Powszechność problemów, których rozwiązaniu program sprzyja, w połączeniu z jego stosunkowo niewielkimi wymaganiami w zakresie przygotowania nauczycieli powoduje, że staje się on atrakcyjną ofertą dla wielu placówek. Jednocześnie z uwagi na rozwiązania systemowe pozwalające na wykorzystanie w pewnym zakresie zasobów doświadczonej kadry pedagogicznej do prowadzenia zajęć dodatkowych szkoły mają warunki, aby program z sukcesem implementować.

Główny element produktu, jakim jest cykl zajęć, wskazuje dodatkowo ważną cechę elastyczności. W informacjach od nauczycieli testujących pojawiło się wiele wskazań, że z sukcesem prowadzono zajęcia w różnej strukturze czasowej – jako dodatkowe zajęcia po lekcjach dwa lub trzy razy w tygodniu, w wymiarze jednej lub dwóch jednostek lekcyjnych, jako zajęcia w soboty w większym wymiarze czy nawet jako zajęcia w trakcie ferii. Tak duża elastyczność dobrze rokuje na przyszłość w zakresie trwałości, bowiem produkt może być skutecznie wdrażany do szkół o różnej specyfice i organizacji pracy a ewentualne nawet duże zmiany w tym zakresie w kolejnych latach nie będą zagrażać realizacji programu.

Podsumowując należy stwierdzić, że oferowany produkt spełnia kryteria trwałości zarówno w wersji podstawowej jak i w wersji z komponentem. Waler trwałości należy widzieć nie tylko w kontekście dalszego jego użytkowania w szkołach, które wdrożyły lub wdrożą go z pomocą środków europejskich, ale także szerzej, jako produktu posiadającego znaczny potencjał rynkowy.

Uwagi dodatkowe

Projekt Umiem się uczyć zakłada wykorzystanie opracowanego w jego trakcie produktu w regionie Warmii i Mazur. Wydaje się, że poprzez multiplikację produkt mógłby wesprzeć w efektywnym rozwiązywaniu problemów szkoły w innych regionach kraju.

Przemawiają za tym uniwersalność podejścia, bardzo wysoka jakość w opinii użytkowników oraz skuteczność działania w szerokim spektrum środowisk.

V Wnioski

- **Na podstawie analiz należy stwierdzić, że ewaluowany produkt zarówno w wersji podstawowej jak i w wersji z komponentem w pełni potwierdził swoją wysoką jakość. W rezultacie uczestnictwa w zajęciach będących elementem produktu uczniowie podnieśli swoje kompetencje użyteczne dla sprawnego uczenia się.**
- **Produkt zarówno w wersji podstawowej jak i w wersji z komponentem stanowi spójną całość. Wpisane w produkt elementy wsparcia nauczycieli stanowią ważny czynnik warunkujący osiągnięcie przez szkolenia zamierzonych celów.**
- **Konstrukcja produktu – cykl zajęć z uczniami wraz z materiałami dydaktycznymi i wsparciem dla prowadzących zajęcia nauczycieli – jest ofertą uwzględniającą warunki funkcjonowania środowiska szkolnego. W związku z czym produkt może być łatwo wprowadzany do placówek oświatowych, bez względu na specyfikę ich lokalizacji i osiągniętych aktualnie wyników nauczania.**
- **Oferowany w ramach programu Umiem się uczyć produkt pod nazwą Warsztaty Efektywnej Nauki zarówno w wersji podstawowej jak i w wersji z komponentem jest trafnym, efektywnym, skutecznym, użytecznym i trwałym narzędziem zwiększania umiejętności uczenia się i zapamiętywania, twórczego rozwiązywania problemów i pracy zespołowej i może być skierowany do szerokiego wdrożenia.**

Spis załączników:

- 1.** Wzór ankiety dla nauczycieli
- 2.** Wzór ankiety dla uczniów
- 3.** Dyspozycje do wywiadów z nauczycielami
- 4.** Wyniki testów kompetencji z III cyklu testowania i komponentu
- 5.** Raport panelu ekspertów
- 6.** Zestawienie odpowiedzi ankietowanych nauczycieli
- 7.** Zestawienie wyników wywiadów
- 8.** Zestawienie odpowiedzi w wynikach ankiet dla uczniów
- 9.** Zestawienie informacji o wnioskach o płatność
- 10.** Informacje o wynikach kontroli projektu

Wszystkie załączniki znajdują się na płycie CD